

93. УРЕДБА О КАСАПНИЦАМА.

(Од 8. Априла 1893. године. Зборник I. страна 219). *)

Да би свака Варош или Паланка, и свако место, где би касапнице биле, имало задовољно говеђег, овчијег, јагњећег и друге стоке меса, да би се жители свју таковн места од сваког злоупотребења касапа чували, и најпосле, да би се испунила и општа жеља, да се по свим таковим местима, здрава и дебела стока а то по приличну цену коље, опредељујемо са сагласијем Савета за касапнице по Отачеству Нашем слеђујућу уредбу:

1. — Свако Обштество у свом месту има право касапнице под аренду давати, у којима ће се говеђе и сваке друге стоке месо, осим свињећег продавати, а и свињеће могу касапи крчмити, но то може и други сваки. Ова аренда продаваће се на јавним лицитацијама или једном или више њима у друштву, или сваком по на особ закупитељу, и то ове прве године на годину, а од Ђурђева дне 1840. год. свагда на 3 године дапа. Ако ли обштине оће и сад одма на три године да изарендирају своје касапнице, то им остаје па вољи. (Овде има овај додатак :) „Наплаћивање таксе за клање свиња и клање стоке по силама вршиће оп-

штине онако, како је прописано за клање говеда и друге стоке“. (Закон од 19. Априла 1890. године. Зборник XLVI. страна 476).

2. — Сваки закупитељ касапнице у сечењу и продавању меса, морат ће се владати по правилима, која су у указу овом прописана, и тако ће се сачувати моћи од сваке казни, која му предстоји, ако би и најмање преступленије против у поредка у указу овом изложеног учинио.

3. — Месо, које се касапи крчмити обвеже, није другом слободно у истом месту сећи и продавати. Но међу тим слободно је свакому или самом или с ким у друштву, стоку на чаршији или изван чаршије куповати за своју сопствену потребу, и делити је, но то само до на четврти, под казнима у 5. члену одређенима.

(Код овог §-а има ово објаснење:) Као што је Његова Светлост, Милостивојејши Господар и Краљ наш к доаунију Вишчајшег Указа од 8. Априлија т. г. ВБрој 997., касателно касапски уредба, под 10. истог месеца ВБрој 1008. изволео решити, да издата уредба

Напомена 1. *) Види закон о уређењу санитарне струке и о чувању народног здравља, а по именце Главу Посту, „окоужни марвени лекари, члан II, тачка 4.“ где је прописан преглед стоке која се коље, те је овај закон у томе замењен. (Зборник XXXVI. страна 379).

2. О казнама види и главу XLII. казног законика.

у смотренију касаница никаково влијаније на Турке имати неће: исто тако, по предложенију Попечителства Внутрени Дела, изволела је Његова Светлост у согласију са Советом под 26. прои. мес. В. Број 1056. к предпихваљеному указу и то додати: „да се, као што је забрањено касанима од Евреја месо куповати, тако исто Еврејима забрани, да не могу, ни нашим људима, које кошер није, продавати, а да за себе могу слободно клати, и с оним месом, које кошер није, како знаду расплагати, и на последку, да се общита уредба о касаницама у толико на Евреје односи, у колико се чистоће свим осталим поданицима Србским предписане тиче“.

4. — Тако исто дозвољава се и меанцијама, да могу слободно куповати живу стоку, или на чаршiji или у селима, и у меанама својим продавати месо кувано и печено, неморајући ништа за то давати касанину. (Код ове тачке има ова допуна:) „Тачка 4. Уредбе о касаницама од 8. Априла 1839. године, не важи за варош Београд као и сви остала места у Краљевини, где се кланице дају под закућ“. (Закон од 18. Октобра 1886. г. Зборник XLII. страна 186).

5. — Како меанцијама, тако и сваком другом, био он ко му драго и одкуд му драго, забрањује се сирово месо продавати, или стоку за потребу своју узету, с другим делити на мања парчета од черека, на штету права касанског. Онај дакле, који се усуди правило ово преступити, први пут плати ће за сваку продају оку 5 гроша, други пут 10 гроша са затвором од 10 до 24 сати; а трећи пут ако је меанција, одузеће му се право држати меану, и биће 3 дана

затворен; ако ли је из реда осталих житеља, платиће дупло онолико, колико је други пут уредбу преступивши платио, и биће затворен од 20 до 40 сати. А они, који се усуде стоку на мања парчета од черека делити, ти ће заједнички, за каштигу платити, ако су теле, овцу или јагње поделили од 10 до 20 гроша, ако ли су говече поделили од 30 до 50 гроша, а подељено месо узеше им се на ползу общине. Ако ли пак и други пут такovo преступленије учине прва казна у новцу дуплираће им се и опет — подељено месо одузети.

6. — Они, који добротворства ради које марвинче сиротама, на више делова разделе, неспадaju у ред лица у преднаведеном члену напоменути, и зато и неподпадају гореодређеним казнама.

7. — Стоку на сваку клати или дерати, забрањује се свакому. Који први пут ово преступи, за казну платиће први пут 20, а други пут 40 гроша. Ако ли пак и више пута то преступи, свагда ће му се дуплирати каштига, с онолико, колико је последњи пут преступивши платио, а према обстојателству и затворен ће бити најдуже од 1 до 3 дана.

8. — Због чистоће, која треба у сваком месту да буде, свима вообште касанима и меанцијама забрањује се, унутра у вароши, веће число стоке клати, осим ако има ко двоје, или троје или најпосле четворо ситни брава да закоље; по и то су дужни у својој авлији чинити и одма крв и осталу нечистоту законати. Ако се ко усуди, које говече, или више од 4 брава ситне стоке у вароши заклати, за преступленије своје платиће први пут 10 гроша, други пут 20 и тако даље једнако дуплирајући. Осталим пак житељима, пуздцу стоку за настрму слободно је у својим авлијама клати, но

с набљуденијем правила овог, које се чистоте ради одређује.

9. — По тому дакле, што се због чистоте забрањује, месо унутра у месту клати, дужне су общине, изван вароши, и то где је река на нижем крају, како би вода сваку нечистоту односила, постојана зданија саградити, у којима ће касани или меанџије, који повише стоке на једанпут троше, клати стоку и чисто месо у варош доносити.

10. — У чијој се авлији од закланог марвинчета крв, прева и остала нечистота нађе, тај ће се новчано казнити, и платиће ако је то касанин или меанџија учинио, први пут, зими 5 а лети 10 гроша, ако ли је пак то други житељ учинио, у половину толико, и свагда дуплираће им се казнити, колико год пута ово преступленије учине.

11. — Обштине дужне су у свом месту једно, или по потреби и више зданија по вароши за касанинце начинити, где ће се месо крчити. И по тому није слободно касанима на другом месту у чаршији месо крчити, него у одређеним касаниницама. А који то преступи, платиће први пут 20 гроша, други пут дупло толико и биће затворен од 1 до 7 дана; а трећи пут, затворен ће бити од 14 до 30 дана, и платиће казнити 100 до 200 гроша.

12. — Касанин је дужан сваки дан, и радни и празнични, месо у касаниници имати, и продавати га у одређено време дана тако, да му је свагда отворена касаниница, зими на два сата, а лети на сат пред свануће, и пет сати отворена да стоји, а пред вече и зими и лети, од 9 до 12 да му буде касаниница отворена (по турском сату).

13. — Да би сваки у већим местима за благовремено месо на ка-

саниници добити могао, у том случају треба общество према мпожини народа да определи, с колико ће кантара или теразија који касанин месо мерити.

14. — Обштине, које желе имати у свако доба године дебелога меса, треба да одвоје касанину неку част земље общинске, онолико колико је нужно, да се оно число стоке угоји, колико се преко године у месту троши. Но общине не могу овај простор земље определити и дати касанину, без одобренија надлежног окружног началника.

15. — Касанима није слободно никаккову стоку клати, која би болестна или сасвим мршава била. Да се ово неби чинило, треба свака община, да одреди једног из средине своје, који ће на то добро мотрити, а ако би се које говече болестно заклало, дужан је то одма јавити полицији, које је опет дужност, одма такво заклано марвинче дати закопати.

16. — Касани дужни су клати не само здраву, но онде где је паша дана свагда угојену стоку, и месо продавати, или по одређеној такси, или по ону цену, која би се уговором за целу годину или на краће термине одредила (26).

17. — Месо, на које се касанин не обвезе, у касаниници својој сећи, слободно је такво на чаршији продавати, а и делити на мање комаде од четврти. Но у том случају опет нико не сме заклано марвинче донети, но мора га живо дотерати, и доказати напред, да је здраво, па после га сећи.

18. — Касанин, који не буде имао задоста меса на касаниници, или који би са свим мршаву и, гди паше има, добро неугојену стоку крчио, у први

ма платиће каштигу с 25 гроша, други пут дупло и т. д.

19. — Кад би ко узео једну или више ока меса на касапници, па би му па свакој оки по 10 само драма ексик изишло, нема право касапина за то тужити; но што би год преко ови 10 драма на оки мање изишло, па сваки такови 1 драма ексиклука платиће касапник каштиге 1 грош, а за сваку преко таксе скупе продају оку меса, за сваку пару грош. И свагда ће се други пут учињено у том преступленије дуплирати.

20. — Да се не би месо шкодно здрављу човечијем у касапници секло, забрањује се касапима куповати од сељака заклано марвинче или пресно месо, које би се могло лако од липсотине какве догодити. Из истог узрока забрањује се свакому са стране и печено и пресно месо у чаршију доносити и продавати. Ко противу уредбе ове поступи, први пут платиће од 100 до 200 гроша и биће затворен од 20 до 30 дана, у ком случају такође свагда ће касап, за учињено други пут преступленије ово, дупло каштигован бити.

21. — Изговор касана, да не могу овог или оног рода стоке наћи, коју су обавезани у касапници клати, намеравајући тим цену меса подићи, неће се без довољно сведочења уважити.

22. — Месо, које не би тазе било, него би због дугог стајања у касапници кварити се и заударати почело, није слободно касапима продавати; јер ако то учине платиће повчалу каштигу од 10 до 20 гроша.

23. — Касапи несмеду нигом више меса наметати него онолико, колико ко заште. Ноге, цигерице, главе, слезине и остали дроб неспадају у таксу, но ове може касапник, како се с ким погоди, продавати.

24. — Касапи дужни су касапнице и све ствари своје чисто држати, као и пањ, на ком месо секу, сваки дап прати, и свако јутро пре зоре сокак испред касапнице почистити.

25. — Салане држати свакоме је слободно, и онај, који их држи, није дужан ништа касапнику давати. Месо на саланама слободно је само од почетка Септембра до конца Децембра, и то па својим саланама продавати, но и то ваља да се докаже, да стока она од које месо саланицја продаје, није болесна, јер у противном случају потицада и он под ону исту казну, која је у том смотренију и за касане одређена. У прочем салане морају бити изван вароши, и у толико удаљене, у колико не би месосни смрад до вароши допирао.

26. — Обштинџама стоји на вољи уговорати с касапима при лиценцији постојану цену свакога рода меса или за време трајања контракта, или за целу годину, или у краће термине; или најпосле одредити, да се по обстојателствима месо таксира.

27. — У првим догађањима не сме уговор парунити ни једна страна на штету друге, без узајмног согласија; а у последњем догађају, т. ј. кад је одређено, да се месо по обстојателствима таксира, дужност је местне полиције, на предложеније Обшества или касапина, да због овог или оног узрока ваља цену меса повисити или понизити, нову таксу одредити, и при свакој промени нову таксу на касапници и на више места дати приковати, да би сваки знао, колика је кад цена меса. Тако исто и онда треба таксу приковати, кад је одређена и постојана цена меса, да се опет знаде, пошто је такса меса с касапима уговорена.

28. — Ово таксирање стоке ваља да буде пред полицијом у присуствију касана, кмета и од општине одређени неколико лица, и то на следећући начин: Најпре се заклао марвинче одере, изнутра очисти и само чисто месо без ногу и главе измери, вредност коже и лоја одбије се од оне цене, пошто је исто марвинче купљено, па по том прорачуна се пошто кошта начисто свака ока меса. Кад се овако посао сврши, онда ваља касаницу добити дати 50 на 100, н. пр. ако је ока меса стала 10 нара, да је може продавати по 15, а ако ли је 16 по 24, ако је 20 стала, а оно по 30 да може продавати и т. д. Ако ли пак такса овим рачуном испадне на по или на мању част од целе паре, то се ова у цену узима на пољу касанима.

29. — У случају ако би незадовољан био касанин са таксом овом, може се слободно за то тужити средном начелнику. И ако би исти начелник на пољу касанина таксу преиначио, онда општина има опет право тужити се за то окружном начелнику. У вароши пак, у којој је Начелничество окружја, ваља прву жалбу касанина да поднесе овому, од кога општини, ако на пољу касанина решеније испадне, жалба Попочитељству Внутрени Дела предстоји. Ако се из тербе ове о одређенију таксе опазн, да је каква превара или на штету касанина од стране членова општине, или на штету општине од касанина учињена или предузета да се учини, то се цела ствар суду на последованије предаје.

30. — Касанину је слободно коже, лој, рогаове, ноге и остале остатке на касаници потрошене стоке, кому оће продавати, пошто се кад с ким погоди.

31. — Да би се точније испуњавао уговор закључени општеством са

закупитељем касанице и поузданије наплаћивале казни од касана, ако учине какво преступленије противу предписани правила, треба сваки закупитељ најпре да положи јемство, било ово у готовом новцу или у непокретним добрима.

32. — Јемство у готовом новцу разумева се то, кад закупитељ напред годишњу аренду положи у касу општине. А јемство у непокретним добрима прима се онда, ако 1., добра закупитељева нигде заложена нису, а 2., ако иста добра двојном толико важе, колике је важности годишња аренда касанице и ова добра треба да се заведу у протокол окружног начелника, с примечанијем, да заложена добра не могу ни на ког другог прећи за време трајућег уговора, већ ако да се ова сума готовим новцем, или другим којим јемством обезбеди.

33. — По томе ваља општине да добро мотре на вредност код залог примљени непокретни добара, да не штетују, ако се при продаји њиној докаже, да ополко не вреде, за колико су заложени.

34. — Као што ће општине по члену 9. и 11. дужне бити старати се, и терет терити о одржанју места и зиданија, где ће се стока изван вароши клати и у вароши касанити, и као што ће осим ови терета, и друге терете имати, и по сваком праву сви општински приходи њима припадлежати: тако ће њима и аренда касанска, и све преднаведено, повчане казни припадати. А правило, како ће општине приходе своје руководити и на шта их употребљавати, одредити се особеним указом.

35. — Касани не могу од уговора свог одступити, како такови с општином закључе и подпишу; а општине опет не могу онда од уговора свог

одустати, како се овај надлежним окружним началником одобри.

36. — Полицаји и кметови свагда су под одговором, за точно и совесно извршеније њихи взаимни дужности, које су им указом овим предписане, и одговарају за сваки непоредак и штету, коју би они небреженијем својим општини нанели.

37. — Указ овај добива силу закону од Ђурђева дана ове године, за све вароши окружне и све паланке, и од тога дана престају сва права и обвезателства, која су дана била досадашњим касанима тако, да ће општине по наредби Попечителства Внутрени Дела, лицитације касаница сада одма расписати, и касанице оному уступити, ко да више аренде.

38. — а) *опредељења о давању касаница под закуп и о месту и начину продавања меса, као и дужности закупаца и касапа према општини и житељима, и за села су она иста, која су за вароши и варошице — паланке — законом одређена;*

б) *правила у смотрењу доброте меса и набљудавању чистоће и здравља, прописане дотични мисистар; и*

в) *место за продају меса у селима при давању касаница под закуп, узимаће се свагда оно, које општински суд у облику села, као најудобније определи. (Измена од*

24. Априла 1868. године (Зборник XXI. страна 15).

39. — Ако би се доказала потреба к измени рока, за који ће се по члану 1. касанице под аренду давати: то ће Попечителство Внутрени Дела измену ову на захтевање општине дозволити, пошто се о ползи увери, која том изменом општини предстоји.

Саопштавајући Вам ову уредбу, препоручујемо, да исту у дејство приведете и указ овај обнародујете.

Законом од 22. фебруара 1869. године, (Зборник XXII. страна 20.) наређено је још за касанице и ово:

„Општине, које не дају своје касанице под аренду већ остављају сваком да може клати стоку, само с обвезом да за то општини одређену таксу плати, могу у својим правилима, која ће јавно обзнанити, прописати казни за онога, који би се узвратио да кришом стоку које неплативши предходно општини припадјућу таксу. Ова казна да може бити до четвороструке таксе, која припада на закљано кришом маришче; а да је највише општинска власт на корист општинске касе, по потреби и есекутивним путем преко полицајне власти. Половина ове казне таксе да припадне поджизивачу“.